

Jiří Kukla (14. 3. 1930 – 31. 5. 2014)

Jiří Kukla (March 14, 1930 – May 31, 2014)

Vladimír Lysenko¹

Abstract

This contribution briefly reviews the life of speleologist and later internationally renowned paleoclimatologist George Kukla, who died on May 31, 2014, in Suffern, New York.

V prvních červnových dnech letošního roku médií prošla zpráva – ve Spojených státech zemřel světově uznávaný český geolog a paleoklimatolog RNDr. Jiří Kukla, CSc. (*14. 3. 1930 – † 31. 5. 2014). Ale pro nás, kteří jsme se v polovině minulého století začali aktivně zabývat speleologií, zemřel starý přítel, nezištný rádce – nadšený jeskyňář.

Jiří Kukla již v poválečných letech navštěvoval jeskyně Českého krasu. Pověstné bylo jeho vyprávění o dramatickém průzkumu Barrandovy jeskyně s kamarádem Bohumilem Šmídem, kdy v boční úzké chodbičce narazili na mrtvého muže a při ohlašování nálezu v Srbsku byli místním policistou až do vyšetření zadrženi jako pováleční bandité. V té době Kukla spolupracoval s dr. V. Homolou, který ve své disertační práci z r. 1947 rozdělil Český kras do 22 oblastí víceméně přirozeně omezených. Výsledky těchto prvotních karsologických aktivit studenta reálného gymnázia shrnul Kukla v r. 1949 ve své seminární práci „*Jeskyně Českého krasu na levém břehu Berounky*“. V pojednání dominují Kuklovy vlastní popisy a plány jeskyní. Od tohoto roku se datují také první Kuklovy publikované zprávy o nových jeskyních v Českém krasu v časopise Československý kras.

Posléze, již jako student geologie Přírodovědecké fakulty UK v Praze, Kukla prolezl téměř všechny tehdy známé jeskyně Českého krasu. Po objevu Koněpruských jeskyní v r. 1950, se zájem našich předních badatelů soustředil na celou oblast Zlatého koně u Koněprus. Kukla se výzkumu zúčastnil jako člen Krasové sekce Přírodovědeckého klubu v Praze a fakticky se stal spolu s archeologem Františkem Proškem jedním z vedoucích celého výzkumu. Výsledky publikoval v roce 1952 v Československém krasu „*Zpráva o výsledcích výzkumu jeskyní na Zlatém koni u Koněprus v roce 1951, prováděných Krasovou sekcí Přírodovědeckého klubu v Praze (I. část)*“. Ve zprávě kromě popisu nově objevených jeskyní, shrnuje geologickou situaci Zlatého koně, krápníkovou výzdobu, sedimenty jeskynní výplně a metasomatické pochody v jeskyních, kdy křemen ve formách chalcedonu nebo opálu nahrazuje jednotlivé vrstvičky kalcitu v sintrech a v tzv. růžích. V souvislosti s rozšiřující se těžbou vápenců v přilehlém lomu Čertovy schody Kukla sleduje i další objevy – výplně krasových kapes. Výsledky těchto studií jsou podkladem k diplomové práci „*Výplně kapes na Zlatém koni*“ v r. 1953.

Po ukončení studií je Kukla pracovníčně vázán jako ložiskový geolog vyhledáváním a průzkumem ložisek nerudných surovin, a to nejen doma v Československu, ale i v zahraničí. Přesto dále pokračuje v karsologickém výzkumu nejen v Českém krasu, ale i na dalších krasových lokalitách v Československu. Nezapomenutelné jsou společné zážitky z výzkumu nově objevených jeskyní v Bozkově u Semil, kde se Kukla s primitivním vybavením potápěl v Jezerním dómu a s rizikem objevoval neznámé jeskynní prostory. Podobně neohroženě doprovázel v r. 1967 britské potápěče v podzemních vodních systémech Slovenského krasu. Britští potápěči byli vybaveni nejnovější technikou, včetně kvalitních neoprénů, Kukla s nimi

Obr. 1. Jiří Kukla, fotografie z nedávné doby. Foto M. Voráček.
Fig. 1. One of late photos of Jiří Kukla. Photo by M. Voráček.

procházel studenými podzemními toky jen s baterkou a v miniplavkách.

V letech 1958–1971 Kukla působil v Archeologickém ústavu a posléze v Geologickém ústavu ČSAV. Spolu s dalšími významnými odborníky se soustředil na nejmladší období geologické historie Země. Stěžejní jsou studie o dynamice ukládání sedimentů v jeskyních a sledování změn klimatu ve stratigrafii sprašových sedimentů z ledových dob a starých půd vzniklých v teplých dobách meziledových. Publikované výsledky těchto studií měly velký ohlas v zahraničí a v r. 1969 je Kukla pozván Národní vědeckou nadací přednášet na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. V minulém režimu a v době tzv. normalizace nejednoduchá záležitost. Teprve v r. 1971 se Kuklovi podařilo odcestovat i s rodinou do USA, kde nakonec zůstal a věnoval se výzkumu v geologické observatoři Lamont-Doherty a jako hostující profesor přednášel na univerzitách v USA, Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě a v Belgii.

¹ Škroupova 563/11, 266 01 Beroun-Závodí; vladimir.lysenko@free-style.cz
Český kras (Beroun), XL (2014), 59–60, 3 obr.
© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun
ISSN 1211-1643
ISBN 978-80-87708-05-7

Obr. 2. Jiří Kukla se připravuje na doprovod britských speleopotápěčů. Slovenský kras, 1967. Foto V. Lysenko.

Fig. 2. Jiří Kukla in preparation to accompany British cave divers. Slovak Karst, 1967. Photo by V. Lysenko.

Obr. 3. Jiří Kukla se připravuje na potápění v Bozkovských jeskyních v r. 1958. Foto V. Lysenko.

Fig. 3. Jiří Kukla before taking a dive in the Bozkov Cave in 1958. Photo by V. Lysenko.

Od r. 1990 mnohokrát pobýval v České republice. Nikdy nezapomněl na staré přátele a kolegy z dávných dob svého jeskyňáření a ve vzpomínkách se vracel k společně prožitým chvílím v krasu. Nezapomínáme, že to byl právě Jiří, který na melodii staré hornické hymny složil slova hymny jeskyňářské, která se zpívá při vzácných příležitostech dodnes. V tomto roce chtěl opět přijet, ale Duch Skalin jej povolal do své podzemní říše.

*Již opět ze skal zaznívá jeskynní tajemné zvání
tu chop se každý kopáče a měj se ku hrabání.
V karbidky sporém plameni hrabeme bláto v jeskyni
tak káže skalin duch.
Zdař Bůh, zdař Bůh, zdař Bůh, zdař Bůh.*

*Spěcháme s myslí veselou do temné podzemní říše
nic náladu nám nekazí, že lezeme po břiše.
Zní v tajuplném podzemí kletby a táhlé chroptění
a karbidu čpí puch.
Zdař Bůh, zdař Bůh, zdař Bůh, zdař Bůh.*

*A když pak večer z jeskyně zvětšelé stíny se plouží,
těla jich šrámy pokrytá po nových útrapách touží.
Byť slabá jiskra života se v těle našem mihotá
V nás jeskyň bouří duch!
Zdař Bůh, zdař Bůh, zdař Bůh.*

(tento text je originálním zněním jeskyňářské hymny; aktuálně používané znění se v několika místech obvykle mírně odchyluje)